

средство за водене на война от разстояние¹². Показват, че когато попадне в умели ръце, словото може да бъде „духовна артилерия“, способна да увлича духовете, да ги поставя под контрол, да ги насочва в желаната посока.

В края на 60-те години на XIX век българската драма е навлязла в своята решителна фаза и това определя задачите на емигрантските издания, които следвайки логиката на времето, използват словото, за да моделират общественото съзнание на българина, да го подготвят за големите промени, които предстоят¹³. Журналистиката громи враговете, повдига народното самочувствие, посочва пътя, по който българите трябва да поемат. Огнени статии вещаят, че сблъсъкът между двата свята е неизбежен, и заклеимвайки неутралитета като народно предателство, призовават всеки да заеме свето място около барикадата.

По това време доминиращи са емигрантските печатни издания, които рязко сменят тона и отношението си към реформаторската дейност на Мидхат паша. В. „Свобода“ призовава българите да не вярват на реформите, защото те са само „празни комедии“¹⁴. Според вестника Мидхат паша със своите идеи за равенство пред закона, за промени в администрацията, в данъчното и военно дело е крайно опасен, защото цели възраждането на една държава, която трябва да бъде премахната от картата на Европа. Емигрантската преса си поставя за цел да не позволи на никого да повярва на думите и делата на турския държавник, затова почти във всеки брой предупреждава своите читатели за опасността, разкривайки образа на „истинския“ Мидхат паша: „Страшен човек беше за българите тоя азиятец: сичко щото беше българско, честно, живо и свободно, той го тъпчеше под краката си и изкореняваше го; сичкото що са противеше на неговата воля, сичко щото беше противно на тоя разврат, когото Мидхат искаше да въведе в своят вилает и с тоя разврат да убие сяка енергия, която би са появила между българете, той бесеше и провождаше в Деари-бекир“¹⁵.

Мидхат паша е от другата страна на барикадата, той е врагът, който трябва да бъде сразен, затова става обект на яростни публицистични атаки. Отрича се правото му да реформира, правото му да подобрява общественото устройство, а образът му е представен изцяло в негативна светлина. Всички заслуги и положителни качества на Мидхат паша са напълно игнорирани и на страниците на вестниците той е представен единствено и само като българомразец, жесток и мнителен човек. Влизайки в тона на старотурците, които са здраво вкопчени в традиционните порядки и морал, вестниците предупреждават, че „а ла франга“ цивилизацията, която той иска да въведе, ще донесе невиджан разврат и поквара¹⁶. Мидхат паша е представен като един от демоните на политическия живот, той е интригант,